

Zdravko Mužinić
Split

NEŠTO O STILU MARKA UVODIĆA SPLIČANINA

UDK 886.2.82.08

Rad primljen za tisak 30. lipnja 1991.

Čakavska rič, Split 1991, br. 2.

O Marku Uvodiću*, poznatom splitskom čovjeku od pera, novinaru i književniku koji je ispisao golem opus, posebno reportaži i humoreski, dosta je pisano, pa i na stranicama ovog časopisa.¹ S njegovim se jezikom opširno i dokumentirano bavio S. Benzon, dok o stilu tog pisca nije dosada, koliko nam je bar poznato, posebno nitko pisao, pa bi ovo bio prvi pokušaj da se o tome nešto kaže.

Ako bismo htjeli ukratko definirati Uvodićev stil, moglo bi se reći da je pisac znao kako je važno da stil pisanja bude bogat i izražajan, ali uvijek nije nastojao ili pak nije uvijek dovoljno nastojao u tom pravcu, pa nije često pronalazio originalna izražajna sredstva nego je često posizao za izražajnim sredstvima koja su se tih godina mogla čuti u Splitu a neka se od njih mogu čuti i danas, osobito u krugu starijih Splićana. Često je uostalom estetske efekte postizavao jedino ostvarenjem

* Marko Uvodić rođen je u Splitu g. 1877. u ugostiteljskoj obitelji. Nakon završene »Vel. realke« upisao se u »Višu tehniku« u Beču, ali je studij uskoro prekinuo i zaposlio se kao službenik suda u Splitu. Umirovljen je g. 1922. (sa 25 godina rada) kao »glavar sudbene kancelarije«. Tada se zapošljava kao novinar dnevnika »Novo doba«. G. 1935. napušta redakciju tog lista i radi kao slobodni novinar. G. 1935. kraće vrijeme vodi vlastiti dnevnik »Primorska pošta«. Uz niz osvrti, napisa, članaka itd., objavio je gomilu reportaža i humoreski, kako u Splitu, većinom u dnevniku »Novo doba«, tako i u Zagrebu, većinom u dnevniku »Novosti«, izuzetno i u Beogradu, a također i par skečeva. G. 1940. tiskao je u Zagrebu izbor iz rada pod naslovom »Libar M. Uvodića Splićanina« a 1952 (nakon smrti) i »Drugi libar M. Uvodića Splićanina«. U novije vrijeme pojavilo se još nekoliko izbora iz njegova rada. Ušao je i u korpus »Pet stoljeća hrvatske književnosti.« Umro je u Splitu g. 1947.

uspjele i ritmičke rečeničke konstrukcije odnosno upotrebom određenih riječi pa i ponavljanjem istih riječi ali u raznim kombinacijama.

Da vidimo neke stilske osobitosti toga pisca (pri analizi, zbog jednostavnosti, uzimat ćemo primjere pretežno iz dviju knjiga)!

Počnimo s uvodnom, inače ritmički i stilski dosta lijepom rečeničnom konstatacijom iz humoreske »Život na rate«:

»U mižerji se rodi, u mižerji se odgoji, u mižerji je živi, i mižerja ga je do smrti pratila.«²

Estetski efekat je u toj rečenici postigao uzastopnom upotrebom riječi »mižerja«, tri puta u lokativu a jednom u nominativu, pri čemu je monotoniju izbjegao kombinacijom te riječi s raznim glaglima (roditi se, odgojiti se, živjeti, pratiti).

Evo i par rečenica s kraja iste pripovijetke:

»I došlo je vrime kad je iša u penšjun i kad je sve isplati. Četrdesete godin je radi ka mrav, četrdesete godin se bori s ratan i teške misli uvik jema. Cili svoj vik se bori s mižerjon, to ka neimašćinon, a sad je sve to jemalo svršit i ispunit se zanja njegova nada, ona velika nada koja mu se četrdesete godin brez pristanka po glavi vrzla . . .«³

O prvoj rečenici i početku druge nema što da se u stilskom pogledu naročito kaže, no nastavak, gdje se ponavlja ista priloška oznaka ali i javlja dobro pronađen glagol (»boriti se«) kao i objekt (»rate«), već je bolji. U daljnjoj rečenici uz isti glagol susrećemo novi objekt (»mižerja«) — tu naravno opet smeta ono objašnjenje (»to ka neimašćina«) — i rečenica lijepo završava s dobro pronađenom rječju »nada«: »zanja njegova nada«, »ona velika nada« i već upotrebljenom priloškom oznakom . . .

Evo i jednog kraćeg citata iz pripovijetke »Žiže i Mare«:

»Dolazili su mu na pamet svi oni lipi dani ča je š njon proša, velika njiova jubbav, marendini i takamaki ča je ona nosila, a i žgorci s kojiman bi mu ona glavu punila.«⁴

Obična konstatacija bez izražajnih sredstava a ipak ritmički skladna! . . . Lijepe je i originalno izražen tu odnos dvoje sirovih i neoplemenjenih osoba, na relaciji od ljubavi do — tučnjava pri čemu je akcenat na riječi »marendini« (kad su bili u dobrim odnosima) odnosno na riječima »takamaki« i »žgorci« (kad su se tukli). Smetaju tu ipak slabo odabrani glagoli: »nositi« i »puniti . . .

Čujmo i rečenicu iz pripovijetke »Ženidba Fabjana Žunića« u kojoj je izražena čista i neostvariva ljubav čednog mladog čovjeka — obratimo tu pozornost na izraze: »da je gleda« i »da je se nagleda«:

»Ne bi vidi ure da dojde jopet večer, da pojde do nji, da dikod sede, da vidi Anježu, da je gleda, da je se nagleda, da jon čuje glas.«⁵

Evo i mjesta iz pripovijetke »Bidni Bartul« gdje je jednostavno ali sugestivno izražena beznadna čežnja čovjeka za ženom koja ne može biti realizirana:

»Bartul mu ne bi ništa reka, ven bi i daje gorko uzdisa i ovu Božju voju s velikin strpjenjem podnaša. I godinam je to tako išlo, to podnašanje, to uzdisanje, velika ona žeja njegova za divojkan.«⁶

Stilski efekat postigao je pisac tu gomilanjem izraza: podnašanje, uzdisanje, velika ona žeja njegova za divojkan . . .

Našlo bi se kod tog pisca, dakako, i mjesta bez rečeničnog ritma, a nerijetko je riječ i o rečenicama koje su slabo uopće konstruirane, zbog čega ta mjesta ne polučuju, iako bi se tu našlo i koje dobro pronađeno stilsko mjesto, naročite estetske utiske:

»Oli bi ga dikod pogladila priko cile ruke, ma to ka lagano, a kako ni ona ni bila o driva, vengo o košćic i mesa, kako se to u prologu o »Pagliaccia« piva, i na nju bi to dilovalo. . .«

Da bude kulmen, tu je i asocijacija na »Pagliaccio«! . . .

Već smo rekli da određene stilske i uopće estetske efekte postizava Uvodić i gomilanjem istih riječi ili pak riječi sličnog značenja, da bi tako bolje označio određenu situaciju, pri čemu katkada i nešto mijenja redosljed tih riječi:

»I zato su uvijek, uvijek igrali, cili svoj vik su igrali.«⁸

»Pivala je Mare, pivala, pivala je kad bi kuću redila . . .«⁹

I još jedna rečenica iz iste priče:

»I plakala je Mare, plakala, plakala je svoga Pavu, svoga kapitana, svoga kantadura. . .«¹⁰

Stilski je efekat u zadnjoj rečenici povećao i upotrebom metaforičkih izraza: »kapitan« i »kantadur« . . .

U nekim slučajevima pri tim ponavljanjima kombinira i razna vremena jednog te istog glagola:

»U Splitu se pivalo, svak je piva i lipo se pivalo, a bilo je uvijek i dobri glasov.«¹¹

Što se pak tiče riječi koje pisac dosta upotrebljava, bila bi to svakako riječ »jedan«, koju inače smještava često i iza imenice:

»Šjor Ante je bi cili čovik jedan.«¹²

»To je bi cvit o čovika, cili čovik jedan.«¹³

» . . . bi ja ka grad jedan.«

» . . . Marica je bila razmaženo jedno dite.«

»- . . jerbo je bila pravi i živi ajduk jedan.«

Dakako, tu riječ susrećemo i kad nije riječ o ljudima:

» . . . to bi izgledalo ka grob jedan . . .«

» . . . da je to jedan sveti sakramenat . . .«

Pridjevi koje susrećemo kod Uvodića u najvećem su broju slučajeva banalni, prozaični. Tako kad hoće npr. označiti čovjeka (ili ženu), upotrebljava najčešće pridjeve: »dobar«, »vajal«, »jusak« (nekada i »juzak« odn. »jucak«) i slično:

»Vajal, jucak i čovik na svon mistu.«¹⁴

»Čovik pametan, dobar, jusak, vajal i vesejak.«¹⁵

»Čovik na pravu, dobar, juzak, odgojen u duvu kršćanskom i straju Božjemu.«¹⁶

S jednakim ili pak sličnim banalnim pridjevima označit će i djevojku odnosno ženu:

»Ni bila lipa, ma ni bila ni gruba. Jaka, zdrava, visoka i jedra.«¹⁷

». . . dobro stavjena i jaka. Ni bila ka one današnje od vitke linije, ven dosta puna i dosta lipušna.«¹⁸

»Lipušna, mlada i dosta živa . . .«

Dakako, tu je katkada i pridjev »vražji« koji se i danas dosta čuje odnosno imenica »veseljak«:

»Bi je dosta vražji i veliki veseljak, neobišni niki tip. . .«

Relativno rijetko naći ćemo kod toga pisca koju konkretniju karakteristiku. To je npr. slučaj s opisom male Nanice u humoreski »Ča smo na ovon svitu«:

»Lipo, zdravo, šporko dite, modre oči, crno o sunca, bjondaste vlasi, isto o sunca, a sva puna ka šljivica. Uvik bosa, a na njoj samo dva oli i sami jedan boku- nić robe. . .«¹⁹

Bio je to zaista jedan od rijetkih konkretnijih Uvodićevih opisa s više pridjeva: lipo, zdravo, šporko. . ., tu su, dalje, i neke »boje« tj. boja kože, očiju, kose djeteta pa jedan »generalni« opis uz pomoć (na žalost banalne) prispodobe.

Pridjev »lip«, »lipa«, »lipo« i slični pridjevi često su nazočni u Uvodićevoj pro- zi:

»Lip je bi Pave. . .«

»Još je lipja Mare bila. . .«

»Lipi kip o čovika, visok, lipa preženca. . .«

Tu ćemo riječ, katkada i u kombinaciji sa zamjenicom »moj«, nerijetko i u ne- pravilnom redosljedu, susresti kod Uvodića (kao i inače u Splitu) i u hipokoristič- nom, emotivnom smislu. Evo kako se npr. u pripovijetki »Paškina tikvica« majka obraća sinu:

»Fabjanko maliiii, dojdi, dojdi ti. . . Muči ti, lipi moj,. . .«²⁰

Isti ćemo pridjev susresti kod toga pisca i kad je riječ o stvarima:

»Lipe one naše kuće težaške. . .«

»Lipa ona ugodna dima. . .«²¹

Kako vidimo, i tu je redosljed riječi promijenjen što ima uvijek i određeni stilski i uopće estetski cilj (iako to ne spada baš u stilsku analizu, obratimo pozornost da se riječ »dim« javlja tu u ženskom rodu).

Zabilježimo s pridjevom »lip« u svezi da Uvodić često upotrebljava, bilo u svo- je ime, bilo da ga stavlja u usta svojim likovima, i prilog »lipo«:

»Oni su lipo mirno i slako spavali.«²²

»Ma su se oni isto lipo snašli.«

». . . a mogli su svi lipo vino podnit. . .«

Zanimljivo je npr. da ćemo na prvoj stranici humoreske »Misto pivca. . . tuk- ca« ru riječ naći čak pet puta:²³

»Sve je to lipo. . .«

». . . Učinit tingulet i lipo se proć. . .«

»Ovo ću lipo na bokune. . .«

». . . pa ću s mojiman doma lipo večerat. . .«

»Ovi me pivac puno lipo doša. . .«

S pridjevima u svezi zabilježimo i to da pisac upotrebljava pridjev kad to uopće nije potrebno, tj. kao pleonazam:

». . . doni je jednu malu skrinjicu. . .«

»Toni je bi učini jednu malu kašeticu.«

Glede samih deminutiva treba reći da neke imenice upotrebljava često, bez stvarne potrebe, u umanjenom obliku. Zapije tako npr. za oči da rijetko upotrebljava riječ »muškarac« odnosno »muškarci« a češće, bez obzira radi li se o dječaci- ma ili pak starijim ljudima, riječ »muškić« odnosno »muškići«:

»I čin bi muškići došli doma, odmar je bila večera. . .«²⁴

». . . jerbo onda dolazu muškići na večeru. . .«

Zanimljivo je i to da uz riječ »dvor« odnosno »dvori«, posebno kad je upotrebljava u podrugljivom smislu, pisac često stavlja pridjev »bil« odnosno »bili«:

»Pave je odve u svoje bile dvore. . .«²⁵

»Kad je bila nika ura, odve je Roko Dujku u svoje bile dvore, u svoju gajetu.«

». . . brod je moj, i to su moji bili dvori.«

Glede izražajnih sredstava da označi čovjeka ili pak ženu, vidjeli smo da pose- že za metaforičkim izrazom »kip« ali i češće će za snažnog čovjeka i ženu upotrije- biti riječ »kus« (katkada čak i u kombinaciju s riječju »kip«):

»Bi je kus čovika.«²⁸

»Mlada je bila kus cure.«

»Lipi kus udovice, sva ka kip jedan.«

Kad hoće kazati da je čovjek ali i žena naočit (naočita), kazat će da nije bio — bila — »za bacit«:

»Kun Andrija ni bi čovik za bacit. . .«²⁷

Vidjeli smo, doduše dosada više usput, da Uvodić upotrebljava prisposdobe i metafore da bi slikovitije označio ono što želi, iako se u većem broju slučajeva ra- dilo o banalnim prisposodobama pa i metaforama — npr. »ka mrav«, »ka kip«. . .

Kad npr. hoće označiti punačku ženu, obično se ne trudi da pronađe nešto ori- ginalnije, nego će se poslužiti banalnom prisposdobom sa šljivom (već smo vidjeli da je malu Nanicu u humoreski »Ča smo na ovon svitu« usporedio sa »šljivicom«):

». . . puna ka šljiva. . .«

Sa ženama, izuzetno i s muškarcima, u svezi susrest ćemo kod njega isto tako banalnu usporedbu s jabukom pa će kazati: »rumena ka jabuka«, ili pak druga, slična (i jednako slabo inventivna) prisposdoba: »glatka ka kora od jabuke«.

Katkada će za takvu ženu kazati i:

»Sva obla i tvrda ka balun o fusbala.«

Nije mu puno originalnija, a ni ukusnija, prisposoba žene i mazge:

». . . jaka ka one mlade mazge. . .«

Evo i par rečenica iz humoreske »Ženidba Fabjana Žunića« s nekoliko tipičnih banalnih prisposoba:

»Onako bjonda, su dvi debele pletenice okolo glave, bila je lipa ka pupa. Visoka, bila i rumena ka vila, jaka ka gora. . .«²⁸

Dok u tom slučaju nije posvjedočio naročitu stilsku invenciju, nego je jednostavno prihvatio neke banalne i dosta uobičajene splitske prisposobe, pokazat će nešto više ukusa primijenivši manje upotrebljavanu splitsku prisposobu kad je za starije ali ipak pristale djevojke kazao da su »ka postarije kokoši. . . za dobru juvu.«

Dalo bi se inače ispisati oveći popis Uvodićevih banalnih prisposoba uzetih iz splitskog žargona. Ako je npr. čovjek dobar, on je »ka kruv«, ako je jak, jak je kao bik, ako je debeo, debeo je kao bačva, ako je crven, crven je kao rak. Ako je čovjek valovite kose, asocira mu janjčića pa će kazati da je »rudast ka janjčić«. Kad dječak brzo raste, kazat će da raste kao »zla trava«.

Nježna ljubav čovjeka i žene asocira mu ljubav golubova pa će u tom slučaju reći da se vole »ka dva goluba« ali i da je zaljubljeno jedno u drugo »ka sveti Toma u prasca«. A kad se pak dvoje ljudi gloži, reći će da se odnose »ka pas i mačka«.

Kad pada jaka kiša, reći će da pada »ka iz kabla«.

Mokar mu čovjek asocira pjetla: »mokar ka pivac«. A pijetao koji hoda ponosno prisjeća ga nekadašnjeg plemića konte Šime. »Stari pivci« su mu opet stariji ljudi koji bi htjeli biti mladi.

Kad hoće reći da je vino dobro, kazat će da je »ka grom« ili pak da je »ka balsam«.

Sve manje-više uzeto, dakle, iz arsenala splitskog izričaja. . .

Ima kod njega, dakako, i proširenih prisposoba, među kojima ima i koja manje banalna:

»Iša bi od nedije, kad je bila šetnja, na rivu i na pjacu da išće curu ka ča gre na pazar kupovat tuke oli guske.«²⁹

Evo i jedna s područja alkoholičarskog doživljavanja stvarnosti:

»Onda je zdiga jednu nogu, ka da jema skočit na brod kad se brod vaja. . .«³⁰

Ima u Uvodićevu humorističkom opusu i drugih stilskih figura, metafora posebno koje su isto tako uglavnom uzete iz svakidašnjeg splitskog govora.

Za jaku i »oštru« će ženu kazati npr. da je »ajduk« ali katkada i da je »oštruja«.

Za zlu ženu, koja se prikazuje dobrom, kazat će, naravno ironično, da je »anđel«:

»Anđel o žene, pravi, pravcati anđel o raja nebeskoga.«

A nerijetko i direktno da je vrag, pakao i slično:

». . . pakal ognjeni sa svin vraziman u njemu.«

Za nevaljalog čovjeka a i ženu kazat će da je »nesrića« odnosno »ništo nesriće«. Za ružnu pak ženu upotrijebit će opet izraz »karanpana«, a za lijepu da je »gracija božja«.

Za stariju a pristalu djevojku reći će inventivnije da »nije bila još zakasnila na misu«. ³¹ A za onu koja je zašla u godine i izgubila šarm »da je zakasnila na misu« ali katkada i da su joj »utekli konji iz štale«.

Kad djevojka dugo premišlja o udaji i mnogo bira, kazat će, dakako ironično, da čeka svog viteza.

Evo kako metaforički originalnije označava kad žena gnjavi muža:

». . . počela je ona š njezinom mužikon.« ³²

Evo i jedne proširene metafore sa ženama u svezi:

»Žene su jedan lipi zjogatul, to ka igračka. One su ka jedan štrumenat ma vaja bit virtuož za znat na njemu lipo svirat.« ³³

Nešto mu je originalnija metafora kad za nepokretnog i uopće nesposobnog čovjeka kaže da je »armerun«, »katrida« i slično:

»Da je bi on, da je bila jedna katrida oli koji armerun, ista stvar. . .« ³⁴

Našlo bi se u pripovijetkama toga pisca i, dakako jednako dosta eksploativnih, metafora biblijskog karaktera kao npr. kad za mučeničkog muža kaže da je bio »Job«, »sveti Job«, »bidni Job« i slično ili pak kad za sina miljenika majke kaže da je »Benjamin«.

Čujmo dvije metafore iz pripovijetke »Sve utopjeno u. . . žmul vina«:

»Ko ni jema pinez, komu je bura i po žepiman puvala. . .«

»Zato se spliska riva i zove: siromaški kaput oli: siromaška štuva. . .«

Za ljubavne ekskurzije upotrijebit će katkada izraz: »ići u šćetu« ali i »ići u njarnjau«:

». . . a nij jema poč baš s Bogon, vengo s vragon, jerbo je u sebi mislija, kako bi iša u šćetu.« ³⁵

Inače, nevaljao put, bez obzira je li riječ o čovjeku ili ženi, izražava izrazom: »stramputica«. A kad se radi o ženi, kao što je bio slučaj s nesretnom Marom (»Žiže i Mare«), i izrazom »šikema«.

Kad je čovjek nečim zadovoljan, a što pokazuje i na licu, kod Uvodića je izraženo izrazom da se »krabi« od zadovoljstva.

Kad je čovjek zbunjen ili je pak u nekom transu, vrlo često zbog ljubavnih razloga, kazat će da je »izgubio busolu«.

Kad se šjor Nikica zaljubio u šjoru Franku, pisac je to označio dobro odabranom (iako u Splitu jednako čestom) metaforom da su mu se »steplile uši za njon.« ³⁶

Evo i par metafora iz ženskog »lovačkog« rječnika, kad, naime, žena poduzima »ofenzivu« da »ulovi« muškarca:

». . . vaja da se on dobro skuva. . .« ³⁷

I još daljnja:

»... one su dvi stale jurišat. . .«³⁸

Kad se muž i žena u braku svađaju i kad to uzima već drastične razmjere, ka-
zat će:

»... jedan dan je bilo došlo do gusti. . .«³⁹

Evo i jednog mjesta s proširenom metaforom s bračnim svađama u svezi:

»... Niki su susidi jedan put bili rekli da će, kako puno jedan drugoga grize,
da će se jedan dan u kući nać samo koščice, jerbo da će jedan drugoga izist.«⁴⁰

Evo i još jedno mjesto s bračnim svađama u svezi:

»Onda je kući bi rat. Kajmakčalan, Sedan i Watterloo zajedno. . .«

U ime zaključka ovih naših redaka ispisat ćemo par mjesta iz nekih humoreski
gdje se javljaju neki metaforički izričaji. Evo najprije kratki citat iz humoreske,
ili bolje reportaže »Naš bidni tovar« kako je čovjek reagirao kad je dobio sudsko
rješenje da je kažnjen s tri dana zatvora zato što je tukao tovara:

»Onda svi se naokolo počmu čudit, a kad mu je došla karta da dojde u prežun,
da izvrši ona tri dana, uliza je u konobu i UČINI VELIKE KONTE S TOVARON
(podcrtao Z. M.).«⁴¹

Evo i početka humoreske »Sprovod jednega diteta«.:

»Iako je Dalmacija zemja vina, obišno naši judi nisu pijančine. Jema u svemu
iznimak, o Bože moj, pa jema i u temen, ma u puno maloj miri. Našega je čovika
teško vidit pijana. Ritko ga se vidi po noći, a po danu nikad. Jema, vaja reć istinu,
oni KOJIMAN VINO NIJ MRSKO, a ovi samo iskoristu prigodu da boje SMOČU
JEZIK. Te su prigode u nas vinčanja, blagdani, kršćenja, imendani i žalovanja. I
kod žalovanja se pije, da vino UBIJE MALO ONU TUGU. . . (podcrtao Z. M.).«⁴²

Evo i par rečenica isto tako s početka humoreske »Pulitika šjore Bete«:

»Ova šjora Bete je bila KA NIKI BRAŠKI KÓNSUL, KA NIKA AGENCIJA, di
su sve Braške dolazile. TRI JE MUŽA ŠJORA BETE UKOPALA I JOŠĆEC NIJ BI-
LA ZA BACIT, KA NIJ BILA JOŠ ZAKASNILA NA MISU. . . (podcrtao Z. M.).«⁴³

Bilješke

¹ V. S. Benzon, Opažanja o čakavštini Marka Uvodića Splitsanina, ČR I, 1, 1971, Z. Muži-
nić, Fragmenti o Marku Uvodiću. . ., ČR, XIII, 1–2, 1983.

² V. Drugi libar. . ., str. 129.

³ V. isto, str. 133.

⁴ V. isto, str. 105.

⁵ V. Libar. . ., str. 165.

⁶ V. isto, 124.

⁷ V. Drugi libar. . ., str. 177.

⁸ V. isto, str. 36.

⁹ V. Libar. . ., str. 90.

¹⁰ V. isto, str. 97.

- ¹¹ V. Drugi libar. . . , str. 17.
- ¹² V. Libar. . . , str. 77.
- ¹³ V Drugi libar. . . , str. 85.
- ¹⁴ V. Libar. . . , str. 98.
- ¹⁵ V. Drugi libar. . . , str. 155.
- ¹⁶ V. Libar. . . , str. 77.
- ¹⁷ V. isto, str. 179.
- ¹⁸ V. isto, str. 79.
- ¹⁹ V. isto, str. 14.
- ²⁰ V. Drugi libar. . . , str. 134.
- ²¹ V. isto, str. 135.
- ²² V. isto, str. 29.
- ²³ V. isto, str. 155.
- ²⁴ V. isto, str. 125.
- ²⁵ V. Libar. . . , str. 94.
- ²⁶ V. isto, str. 159.
- ²⁷ V. isto, 159.
- ²⁸ V. isto, str. 165.
- ²⁹ V. Novosti, 1938, br. 318.
- ³⁰ V. Drugi libar. . . , str. 56.
- ³¹ V. isto, str. 106.
- ³² V. Libar. . . , str. 98.
- ³³ V. Novosti, 1940, br. 242.
- ³⁴ V. Novosti, 1937, br. 11.
- ³⁵ V. Drugi libar. . . , str. 95.
- ³⁶ V. Libar. . . , 115.
- ³⁷ V. Novosti, 1940, br. 62.
- ³⁸ V. Novosti, 1939, br. 117.
- ³⁹ V. Novosti, 1937, br. 205.
- ⁴⁰ V. Novosti, 1938, br. 217.
- ⁴¹ V. Libar. . . , str. 9.
- ⁴² V. isto, str. 22.
- ⁴³ V. Drugi libar. . . , str. 106.